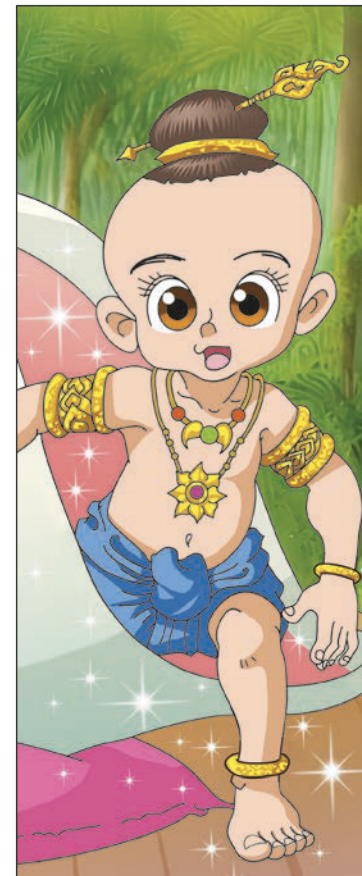

วรรณคดี และวรรณกรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล รุจิเวช

ผู้ตรวจ

อาจารย์น้ำทิพย์ ชัยวงศ์
อาจารย์สัพพัญญู สุขพระวัฒนกุล
อาจารย์อนุวัฒน์ วงษ์ราช

บรรณาธิการ

อาจารย์เครือรัตน์ เรืองแก้ว

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เป็นหนังสือเรียนที่สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จัดทำขึ้นตามหลักการ จุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเรียนเล่มนี้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาวรรณคดีตามที่กำหนดไว้ในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย และมีวรรณกรรมที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัย ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความงามของภาษา ใช้กระบวนการคิด เห็นคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่สะท้อนความเป็นไทย รวมทั้งแทรกข้อคิดอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อกระตุ้นความคิด ฝึกทักษะ สร้างสมรรถนะ เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **วรรณคดีและวรรณกรรม** เล่มนี้ จัดทำขึ้นพร้อมกับหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** ซึ่งรวมเนื้อหาของสาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด และสาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย ไปด้วยกันอย่างสมบูรณ์ ครบตัวชี้วัดของหลักสูตร และหนังสือเรียน ๒ เล่มนี้ จะใช้ควบคู่กับ **แบบฝึกหัดรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีกิจกรรมหลากหลาย พัฒนาทักษะทางภาษา เชื่อมโยงการเรียนรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนและแบบฝึกหัดรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ได้เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร รวมทั้งเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-05-5152-1

สงวนลิขสิทธิ์
บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๖๔
website : www.iadth.com

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๑๒๕๖/๔ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๘๙๙๙
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

สารบัญ

หน้า

วรรณคดี ลีลาแห่งภาษา

๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง
ตอน กำเนิดพระสังข์

๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

กระเช้าสีดา

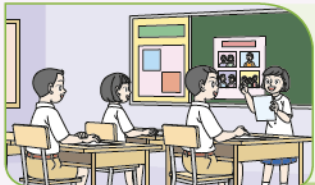
๓๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ราชาธิราช ตอน กำเนิดมະกะโท

๕๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

บทประพันธ์ร้อยกรองสุภาพ

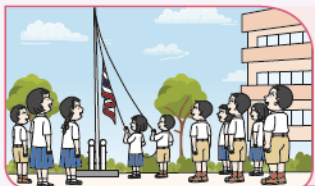
๗๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

โคลงโลกนิติ

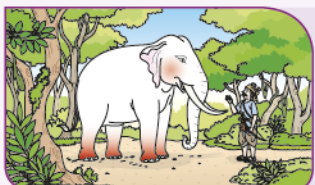
๘๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

เพลงชาติไทย

๑๐๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

นิทานคติธรรม เรื่อง
พญาช้างผู้เสียสละ

๑๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

บทอาขยาน

๑๒๙

โครงการสัปดาห์วัฒนธรรม
บรรณานุกรม

๑๓๕

๑๓๖

วรรณคดี ลีลาแห่งภาษา

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม (ท ๕.๑ ป. ๕/๓)

คุณค่าของวรรณคดี

วรรณคดี ตามความหมายของพจนานุกรม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔, น. ๑๑๐๐) หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี มีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ คือ มีศิลปะทางภาษา ใช้ถ้อยคำอย่างประณีตงดงาม มีความรู้และข้อคิดที่แฝงไว้อย่างลึกแหลม อันเป็นเครื่องประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่าน วรรณคดีมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

การอ่านวรรณคดีอย่างพิถีพิถันจะทำให้ประจักษ์ในคุณค่า ประเทืองปัญญา ได้รับประโยชน์หลายประการ รวมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่านยิ่งขึ้น

คุณค่าที่สำคัญของวรรณคดี มีดังนี้

๑. คุณค่าด้านเนื้อหา เป็นใจความสำคัญของเรื่อง πουผู้อ่านจะได้รับ อาจเป็นความรู้หรือข้อคิดก็ได้ รายละเอียดในเหตุการณ์ต่างๆ จะปรากฏอยู่ในเนื้อหา โดยจะประกอบด้วย **โครงเรื่อง** ซึ่งเป็นเค้าเรื่องที่กำหนดขึ้นว่าจะนำเสนอเนื้อเรื่องตามลำดับอย่างไร โดยจะกล่าวถึงการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง **ตัวละคร** จาก **จุดมุ่งหมายในการแต่งแนวคิด** ซึ่งแนวคิดเป็นสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน การพิจารณาคุณค่าด้านเนื้อหาจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสำคัญ

ตัวอย่างที่ ๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของม้านิลมังกร

พอบพบม้าหน้าเหมือนมังกรร้าย

แต่ก็บกายนั้นเป็นม้านางน

ทางเหมือนอย่างทางนาคปากคำรน

กายพิกลกำยำดูดำนิล

(กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๘, น. ๘๐)

คำประพันธ์ข้างต้น เป็นคำประพันธ์จากนิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร โดยบรรยายลักษณะของม้านิลมังกร ซึ่งเป็นพาหนะของสุดสาครว่า ม้านิลมังกรนั้นมีรูปร่างหน้าตาประหลาด เป็นม้าที่มีหัวเหมือนมังกร มีหางเหมือนหางนาค สีตัวนั้นดูดำนิล ซึ่งเป็นการบรรยายให้เห็นภาพที่ชัดเจน ทำให้ผู้อ่าน ได้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของม้านิลมังกรว่าเป็นอย่างไร

ตัวอย่างที่ ๒ สะท้อนให้เห็นความกล้าหาญของตัวละคร

สุดสาครวณว่าอย่าปรารถนา	ถึงพานพบผีกลางกลางวิถี
ไม่เท่าของป้องกันของฉันมี	ทั้งม้าขี่เขี้ยวเพชรเกล็ดเป็นนิล
อึ่งเล้าเจ้าตาวิชาขลัง	ได้สอนสั่งเสร็จสมอารมณ์ถวิล
อย่าหวาดหวั่นพรั่นใจที่ไพริน	ถึงของกินก็พอเสาะตามเกาะเกียน
ที่พ่ออยู่ปู่ชี้วิถีแล้ว	ประเทศแถวทางทิศสถิตเสถียร
จำสำคัญมั่นคงไม่วงเวียน	จะพากเพียรพยายามไปตามบุญ
ถึงยังเด็กเหล็กเพชรไม่เข็ดขอน	จะเจาะซอนเชิงลำเนาภูเขาขุน
จะลำบากยากแค้นเพราะแทนคุณ	ก็ได้บุญเบื่องหน้าขอลาไป

(กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๘, น. ๘๔)

คำประพันธ์ข้างต้น เป็นคำประพันธ์จากนิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร เป็นตอนที่สุดสาครได้มาทราบนางเงือกผู้เป็นมารดา เพื่อไปตามหาพระอภัยมณีผู้เป็นบิดาเพียงลำพัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญของสุดสาครที่แม้ว่าตนเองจะเป็นเด็ก แต่ก็ไม่เกรงกลัวภัยอันตรายต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เช่น การมีความกล้าหาญในการตัดสินใจทำในเรื่องที่ถูกต้อง การมีความกล้าหาญในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ

๒. **คุณค่าด้านวรรณศิลป์** เป็นการพิจารณาศิลปะในการประพันธ์ ความพิถีพิถันในการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างประณีตและสละสลวยของกวีที่ทำให้เกิดความงาม ความไพเราะในการใช้ภาษา ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความสามารถของกวีด้วย เช่น

★ **การเลือกใช้ถ้อยคำ หรือการสรรคำ** เป็นการเลือกใช้ถ้อยคำในการบรรยาย พรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพตาม หรือทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกไปตามตัวละคร นั้น ๆ

★ **การใช้ความเปรียบ** เป็นการนำคำมาเปรียบเทียบกันในการประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น เช่น “พักตร์**ดั่ง**ดวงเดือนเลื่อนลอย” เป็นการเปรียบเทียบความงามของหน้าว่า งดงามเหมือนดวงเดือนที่เลื่อนลอยมา

★ **การเล่นเสียงสัมผัส** มีทั้งการเล่นเสียงสัมผัสพยางค์สัมผัสสระ และ เล่นเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงการเล่นเสียงสัมผัสพยางค์สัมผัสสระ และสัมผัสสระ

- การเล่นเสียงสัมผัสพยางค์สัมผัสสระ เป็นการนำคำที่มีเสียงพยางค์สัมผัสสระเหมือนกันมาร้อยเรียงใกล้กัน เช่น “อย่า**มีนมีดเมามั่ว** **โม**หะ”

- การเล่นเสียงสัมผัสสระ เป็นการนำคำที่มีเสียงสระและเสียงตัวสะกดเหมือนกันมาร้อยเรียงใกล้กัน เช่น “เหลียว**ดูผู้คน**ชนนี้”

การใช้ศิลปะในการประพันธ์ของกวีนั้นจะส่งผลให้ผู้อ่านสามารถรับรสไพเราะของเสียง ซาบซึ้งในความหมาย ทำให้เห็นเป็นภาพ และสัมผัสถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่ผู้แต่งถ่ายทอดออกมาเป็นบทประพันธ์ได้

ตัวอย่าง การเลือกใช้ถ้อยคำอย่างประณีตและการใช้ความเปรียบ

๐๑ อ่อนหวานมานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบป๋มีเกลอกราย	เกลื่อนไกล
ดุจดวงศศิฉาย	ดาวดาษ ประดับนา
สุริยะส่องดาราไร	เพื่อร้อนแรงแสง

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, สถาบันภาษาไทย, ๒๕๔๓, น. ๓๔๔)

คำประพันธ์ข้างต้น ผู้แต่งกล่าวถึงความสำคัญของการพูดจาอ่อนหวาน ซึ่งจะทำให้มีมิตรมาก มีคนอยากคบหา แต่หากพูดจาหยาบก็จะมีคนอยากเข้าใกล้ เปรียบเหมือนดวงจันทร์ที่ส่องแสงนวล มีดวงดาวประดับมากมาย ในขณะที่ดวงอาทิตย์ไร้ดวงดาวประดับเพราะฉายแสงอันร้อนแรง ซึ่งผู้แต่งเรียงร้อยถ้อยคำได้อย่างเหมาะสม ใช้คำง่าย สามารถบอกเหตุและผลต่อเนื่องกัน โดยเปรียบเทียบการพูดกับธรรมชาติรอบตัว ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพและเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น

๓. คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการพิจารณาวรรณคดีที่สืบทอดวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ผู้แต่งมักจะแทรกความรู้ ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ คติชีวิต คุณธรรมและจริยธรรม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ประวัติศาสตร์ การปกครอง ผสมผสานไปกับการดำเนินเรื่อง ทำให้คนรุ่นหลังมีความรู้ ความเข้าใจสังคม และเข้าถึงวิถีชีวิตของไทยได้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๑ ค่านิยมที่ดงามในการอบรมลูก

...แม่สอนชั้นทองอยู่เสมอ ให้เป็นคนอารีต่อเพื่อน รู้จักเกรงใจผู้อื่น เช่น ไม่หยิบฉวยสิ่งของคนอื่นก่อนที่เจ้าของอนุญาต ประพฤติตัวเป็นคนสุภาพ อยากได้อะไรเมื่อเขาให้ก็ไม่โลภมาก ชั้นทองทำตามแม่สอนจนชินเป็นนิสัย เป็นที่รักสุดสวาทของแม่

(กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๘, น. ๒๖๙)

เนื้อเรื่องข้างต้น ผู้แต่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งแม่ก็จะสอนชั้นทองให้เป็นคนดี ทำดี ประพฤติชอบ และฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอทั้งต่อตนเองและผู้อื่นจนชินเป็นนิสัย

ตัวอย่างที่ ๒ คุณธรรมและจริยธรรมที่ควรยึดเป็นแนวปฏิบัติ

๑. เมื่อนั้น	พระสังข์ซ่อนอยู่ก็รู้สิ้น
พระแม่ไปป่าเป็นอาจิน	ในจิตคิดถวิลทุกเวลา
จะใคร่ออกช่วยพระแม่เจ้า	สงสารผ่านเกล้าเป็นหนักหนา
เหนื่อยยากลำบากกาย	กลับมาจนค่าแล้วรำไร
ไม่ว่าลูกน้อยเป็นหอยปู	อุ้มชูชมชิตพิสมัย
พระคุณล้าลพไพโร	จะออกให้เห็นตัวก็กลัวการ
ไก่อปาพาฝูงมกินข้าว	ของพระแม่เจ้าอยู่จำวนจาน
ค้ายเขี่ยเรียรายทั้งดินดาน	พระมารดามาเห็นจะรำไร
เยียมลอดสอดดูทั้งซ้ายขวา	จะเห็นใครไปมาก็หาไม่
ออกจากสังข์ปล้นทันใด	ฉวยจับไม่ได้ไล่ตี

๑ ๑๐ คำ ๑ เพลงฉิ่ง

๑. กอบเก็บข้าวหูกที่ตกดิน	ผันผินลอบลับขยับหนี
เหลียวดูผู้คนชนนี้	จะหนีเข้าสังข์กำบังตน
หุงข้าวหาปลาไว้ทำแม่	ดูแลจัดแจงทุกแห่งหน
ช่วยขับไก่อปาประสาจน	สาละวนเล่นพลางไม่ห่างดู

๑ ๔ คำ ๑ เพลงฉิ่ง เจริญ

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๕๐, น. ๕๑-๕๒)

เนื้อความของคำประพันธ์ข้างต้น กล่าวถึงความกตัญญูของพระสังข์ที่แอบออกจากหอยสังข์มาช่วยขับไก่อปาที่มากินข้าวของนางจันท์เทวีที่ตากไว้ และยังช่วยหุงหาอาหารไว้ให้พระมารดาของตนด้วย ซึ่งเมื่ออ่านแล้วจะทำให้ได้รับคุณธรรมและจริยธรรมที่ควรยึดเป็นแนวปฏิบัติ คือ การมีความกตัญญูกตเวที และยังสอดคล้องกับค่านิยมหลักของคนไทยด้วย

ตัวอย่างที่ ๓ สะท้อนความเชื่อของสังคมไทย

พระดาบสอดปากมียากได้	ใครใช้ให้มึงรักกันหนักหนา
ส่วนลูกไม้ใคร่ออกลิบอกตา	สมน้ำหน้าปวดท้องร้องเบยเบย
แล้วจับยามสามตาตำราปลอด	จนจะคลอดแล้วละหวาสีกาเอ๋ย
กูถูกต้องท้องไส้ไม่ได้เลย	ยังไม่เคยพบเห็นเหมือนเช่นนี้
แล้วหลีกไปให้ห่างเสียข้างเขา	ช่วยเสกเป่าป้องปัดกำจัดผี
เดชะฤทธิ์อิศโรพระโยคี	มิได้มีเภทภัยสิ่งไรพาน
ทั้งเทวอารักษ์ที่ในเกาะ	ระเห็จเหาะลงมาสิ้นทุกถิ่นฐาน
ช่วยแก้ไขได้เวลาฤตการ	คลอดกุมารเป็นมนุษย์บุรุษชาย

(กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๘, น. ๗๘)

คำประพันธ์ข้างต้น เป็นคำประพันธ์จากนิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร ตอนที่นางเงือกจะคลอดสุดสาคร แล้วพระโยคีได้มาช่วยนาง ซึ่งตอนนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องของการจับยามสามตาเพื่อดูคำทำนาย การใช้เวทมนตร์คาถา ความเชื่อเรื่องของเทวดาผู้พิทักษ์รักษา

วรรณคดีไทยเป็นภูมิปัญญาและมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญมาแต่โบราณของชาติไทย วรรณคดีเปรียบเสมือนภาพสะท้อนสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ให้ข้อคิดที่ผู้อ่านนำมาใช้ได้จริง เหมาะกับสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นแหล่งรวบรวมสิ่งดีงามล้ำค่ามากมาย การศึกษาวรรณคดีจึงก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้อ่าน ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์มรดกของชาติให้คงอยู่สืบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง

ตอน กำเนิดพระสังข์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- อ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (ท ๑.๑ ป. ๕/๗)
- สรุปเรื่องจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่อ่าน (ท ๕.๑ ป. ๕/๑)
- ระบุความรู้และข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง (ท ๕.๑ ป. ๕/๒)
- อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม (ท ๕.๑ ป. ๕/๓)

ตัวชี้วัดปลายทาง

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง (ท ๑.๑ ป. ๕/๑)
- วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต (ท ๑.๑ ป. ๕/๕)
- ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ (ท ๕.๑ ป. ๕/๔)

อ่านเข้าใจ ได้ข้อคิด

เรามาอ่านบทนำเรื่องก่อนเรียนรู้วรรณคดีกันเถาะ

บทนำเรื่อง

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เดิมเป็นนิทานที่อยู่ในปัญญาสาตก (ปัน-ยา-สะ-ชา-ดก หรือ ปัน-ยาด-สะ-ชา-ดก) ซึ่งมีชาตกทั้งหมด ๕๐ เรื่อง ที่แต่งพรรณนาการเกิดเพื่อสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และนำมาแต่งเป็นบทละครเพื่อใช้เล่นละครนอกตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์บทละคร เรื่อง สังข์ทอง ขึ้นใหม่เพื่อใช้เล่นละครนอกของหลวง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒ แห่งราชวงศ์จักรี เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๐ พระนามเดิมว่า ฉิม

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติใน พ.ศ. ๒๓๕๒ ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านศิลปกรรมช่างและการละคร ทรงปรับปรุงให้มีมาตรฐาน และเนื่องด้วยทรงเชี่ยวชาญในทางอักษรศาสตร์ จึงทรงสนับสนุนการกวีเป็นพิเศษ พระองค์ทรงเป็นกวีที่มีบทพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง เช่น

★ **บทละคร เรื่อง สังข์ทอง** ตอน พระสังข์หนีนางพันธุรัต ท้าวสามนต์ให้นางทั้งเจ็ดเลือกคู่ พระสังข์ได้นางรจนา ท้าวสามนต์ให้ลูกเขยหาเนื้อหาปลา พระสังข์ตีคลีและตอน ท้าวยศวิมลตามพระสังข์

★ **เสภา เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน** ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม นางวันทองหึงนางลาวทอง และตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา

★ **บทละคร เรื่อง อิเหนา**

★ **บทละคร เรื่อง รามเกียรติ์** ตอน หนุมานถวายแหวนจนถึงทศกัณฐ์ล้ม และตอน ผ่านนางสีดาจนถึงอภิเษกที่เขาสไกรลาส

★ **บทละคร เรื่อง ไชยเชษฐ์** ตอน นางสุริยชาตูกับไล่ พระไชยเชษฐ์ตามนางสุริยชาต พระไชยเชษฐ์เข้าเฝ้าท้าวสิงหนคร และตอน อภิเษกพระไชยเชษฐ์

★ **บทละคร เรื่อง คาวี** ตอน ท้าวแสนนุราชหานางผมหอม ท้าวแสนนุราชชุบตัวนางคันธมาลีขึ้นเฝ้า และตอน พระคาวีรบไวยหัต

★ **บทละคร เรื่อง ไกรทอง** ตอน นางวิมาลาตามไกรทองมาจากถ้ำ และตอน ไกรทองตามนางวิมาลากลับไปถ้ำ

★ **กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน**

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๗ และใน พ.ศ. ๒๕๑๐ พระองค์ทรงได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านสาขาวรรณกรรม

(กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๘, น. ๓๘ และ น. ๒๙๙-๓๐๐)

และ (ลักขณา ไตวิวัฒน์ และ กุสุมา รักษมณี, ม.ป.ป.)

เพื่อนๆ คะ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการระลึกถึงพระองค์ที่ทรงพระปรีชาสามารถด้านศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ตลอดจนทรงส่งเสริมศิลปินผู้มีฝีมือมาโดยตลอดรัชสมัยนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ เป็นวันศิลปินแห่งชาติด้วยนะคะ

เนื้อเรื่องย่อของบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ก่อนถึง ตอน กำเนิดพระสังข์

ท้าวยศวิมลเป็นกษัตริย์ครองเมืองยศวิมล มีพระมเหสี ๒ พระองค์ คือ นางจันทเทวีและนางจันทาเทวี แต่ไม่มีพระโอรส พระองค์จึงบำเพ็ญศีลบนบานเทพไทเพื่อขอพระโอรส หลังจากนั้นไม่นานทรงพระสุบินว่า พระองค์ฉวยพระอาทิตย์ไว้ได้ในพระหัตถ์ขวา ส่วนพระหัตถ์ซ้ายคว้าได้ดาว โหรทำนายว่า พระมเหสีทั้งสองพระองค์จะทรงมีครรภ์ นางจันทเทวีพระมเหสีฝ่ายขวาจะให้กำเนิดพระโอรสผู้มีบุญญาธิการ ส่วนนางจันทาเทวีพระมเหสีฝ่ายซ้ายจะให้กำเนิดพระธิดา ต่อมา นางจันทเทวีประสูติพระโอรส แต่เป็นหอยสังข์เนื่องจากกรรมเก่า นางจันทาเทวีทรงมีจิตริษยา จึงตีดสินบนโหร ให้ทำนายว่าเป็นกาลกนิต่อบ้านเมือง ท้าวยศวิมลทรงหลงเชื่อจึงขับไล่ นางจันทเทวีและหอยสังข์ออกจากเมือง

วรรณคดีเรื่องนี้เป็นกลอนบทละคร นักเรียนจำได้หรือไม่ว่า กลอนบทละครเป็นอย่างไร มาศึกษาไปพร้อมกันเลยนะคะ

ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะของกลอนบทละคร

๑. คำประพันธ์ในแต่ละวรรคจะมีคำ ๖-๙ คำ ลักษณะสัมผัสเช่นเดียวกับกลอนแปด (กลอนสุภาพ)
๒. กลอนบทละครส่วนใหญ่จะใช้คำขึ้นต้นบทอย่างเป็นแบบแผน ซึ่งการใช้คำขึ้นต้นบทมักใช้คำต่อไปนี้ เช่น

★ **เมื่อนั้น** ใช้เมื่อกล่าวถึงผู้เป็นใหญ่ หรือตัวละครสำคัญ เช่น พระสังข์ นางจันทเทวี

ตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น

พระแม่ไปป่าเป็นอาจิน
จะใคร่ออกช่วยพระแม่เจ้า
เหนื่อยยากลำบากกาย

พระสังข์

ซ่อนอยู่ก็รู้สิ้น
ในจิตคิดถวิลทุกเวลา
สงสารผ่านเกล้าเป็นหนักหนา
กลับมาจนคำแล้วรำไร

ฯลฯ

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๐, น. ๕๑)

★ **บัดนั้น** ใช้เมื่อกล่าวถึงผู้น้อย ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือตัวละครไม่สำคัญ เช่น ทหาร ตา ยาย

ตัวอย่าง

๑ บัดนั้น

รับเอาโฉมงามทราเมวีย
กินเหล้าเมาโง่งโง่งเง
เชิญแม่มาไปให้พ้นวัง
ทำให้คนยากลำบากด้วย
ที่มีปัญญากว่าไป
ว่าพลางเชิญนางลงนาวา
ทางลืบหัววันกันดาร

เสนที่ร่วมอชฌาลัย
สาวใช้ขึ้นไปยังในวัง
ไม่เกรงไม่ช่วยด้วยโอหัง
รับสั่งจะซ้ออยู่ว่าไร
ครารวยหาทักรู้จักไม่
นี้พูดอะไรไม่ต้องการ
มิซ้าบ้ายบากจากสถาน
พื้นบ้านไกลที่ไม่มีคน

ฯ ๘ คำ ฯ เชิด

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๐, น. ๔๘)

★ มาจะกล่าวบทไป ใช้เมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนใหม่

ตัวอย่าง

ยานี มาจะกล่าวบทไป

สงสารนางจันท์กัลยา
เทพบุตรจุติมาบังเกิด
บุญญาธิการนั้นมากมาย
ถึงจะตกน้ำก็ไม่ไหล
จะได้ผ่านบ้านเมืองเลื่องลือ
คู่สร้างกับนางรจนา
นั่งไว้จะยากลำบากนาน
จึงบันดาลให้เป็นไก่อปา
ชั้นก้องร้องตีกันมีไป

เทพไทสิงสู่อยู่พฤชา
เจ้ามาเหนื่อยยากลำบากกาย
กำเนิดผิดพันคนทั้งหลาย
จะล้าเลิศเพริศพรายเมื่อปลายมือ
ตกในกองกุนท์ไม่สูญชื่อ
อิงออดินฟ้าบาดาล
มารดาจะสุขเกษมศานต์
กุมารชอนตนจะดลใจ
กินข้าวมารดาหาช้าไม่
ค้ายเชื้อข้าวให้กระจายดิน

ฯ ๑๐ คำ ฯ คุกพาทย์

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๐, น. ๕๑)

๓. เมื่อขึ้นต้นบทหรือตอนแต่ละตอนจะมีเครื่องหมาย ๑ เรียกว่า ฟองมัน หรือตาไก่กำกับ และบางตอนอาจมีชื่อเพลงสำหรับขับร้อง ซึ่งจะอยู่เหนือเครื่องหมายนี้ เช่น ยานี ร่าย ซ้า

เมื่อสิ้นเนื้อความในแต่ละตอน จะบอกจำนวนคำกลอนไว้ตอนท้ายและบางตอนอาจมีเพลงหน้าพาทย์กำกับ เพลงหน้าพาทย์ คือ เพลงไทยประเภทหนึ่งที่มีทำนองจังหวะ และข้อบัญญัติอย่างเป็นแบบแผน ใช้ในการบรรเลง ขับร้อง หรือแสดงเสริมความสมบูรณ์ของพิธีกรรมและการแสดง เป็นต้น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๕๙, น. ๗๑)

ตัวอย่าง

๑ นางเล่าแต่ต้นจนปลาย ตายายพาไปยังเคหา
จัดเห้าเรือนให้มิได้ช้า ด้วยความเมตตาปราณี

๑ ๒ คำ ๑ เสมอ เจริจา

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๐, น. ๕๐)

การอ่านกลอนบทละคร

🎁 ถ้าคำในวรรคมี ๖ คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น ●●/●●/●●
เช่น ว่าพลาง/ยกเอา/ลูกน้อย

🎁 ถ้าคำในวรรคมี ๗ คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น
●●●/●●/●●

เช่น มันเร่งรัด/ให้แม่/ผายผัน
หรือ ●●/●●/●●●

เช่น น้ำเนตร/หยดย้อย/ดังฝอยฝน

🎁 ถ้าคำในวรรคมี ๘ คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น ●●●/●●/●●●
เช่น พระร่วมห้อง/ของน้อง/ยังอาลัย

🎁 ถ้าคำในวรรคมี ๙ คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น ●●●/●●●/●●●

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง
ตอน กำเนิดพระสังข์

QR CODE
เรื่อง
บทละครนอก เรื่อง
สังข์ทอง ตอน
กำเนิดพระสังข์ (๑)
(หน้า ๑๗-๑๘)

๑ ว่าพลางยกเอาลูกน้อย
ร้องทูลพระองค์ทรง**สกล**
ดูรูปจำร้างเสียยิ่งแล้ว
จะไม่คืนคงอย่าสงกา
สิ่งใดเมียได้พลาดปลั่ง
เมียขอสมาอาภัย
ให้พ่ออยู่เย็นได้หมื่นปี
ไม่เยี่ยมมานทองดูน้องเลย
หนึ่งได้ให้เขามาสั่งเสีย
ว่าแล้วนางแก้วบังคมลา
ค่อยอยู่เถิดเจ้านางสาวศรี
ข้าได้เรียกขานวานใช้
ว่าพลางนางอุ้มลูกยา
เดินทรงโศกามาพลัน

๑ ๑๔ คำ ๑ เพลง เจริจา

๑ บัดนั้น
รับเอาโฉมงามทราญ
กินเหล้าเมาไป**โง่งเงง**
เชิญแม่มาไปให้พันวัง
ทำให้คนยากลำบากด้วย
ที่มีปัญญาก็ว่าไป
ว่าพลางเชิญนางลง**นาวา**
ทางลืบห้าวัน**กันดาร**

๑ ๘ คำ ๑ เชิด

น้ำเนตรหยดย้อยดังฝอยฝน
น้องคนมีกรรมจะขอลา
พระแก้วจะไม่ได้เห็นหน้า
มิได้รองฝ่าพระบาทไป
แต่หลังให้ชัคอชฌาลัย
อย่าได้เป็นเวราเลย
โรคาอย่ามีพ่อคุณเอ๋ย
ทำเฉยเสียได้ไม่นำพา
ตัดเมียเสียได้ไม่ดูหน้า
สาวใช้ช้ายชาก็ตามไป
บุญน้อยแล้วมิอยู่ด้วยได้
อภัยอย่าได้เป็นกรรมกัน
จันทาพยกหน้านางสาวสวรรค์
กำนัลจันทาก็พาไป

เสนีที่ร่วมอชฌาลัย
สาวใช้ขึ้นไปยังในวัง
ไม่เกรงไม่ช่วยด้วยโอหัง
รับสั่งจะช้ายอยู่ว่าไร
ครวรวายหาทักรู้จักไม่
นี้พูดอะไรไม่ต้องการ
มิช้ำบ้ายบากจากสถาน
พันบ้านไกลที่ไม่มีคน

© ครั้นถึงจึงส่งนางเทวี
 เสนีที่ได้กินสินบน
 จะฆ่าเทวีก็มีได้
 ไหนไหนไม่พ้นเป็นคนตาย
 เพื่อนกันช่วยฉุดยุดไว้
 ตามกรรมตามเวรนางโฉมตรู
 ไม่คิดถึงตัวกลัวกรรม
 ถึงชั่วดีเล่าเป็นเจ้านาย
 กลับไปบ้านเราจะดีกว่า
 ที่ใจเมตตาทปราณี
 แล้วออกนาคา**คลาไคล**
 ฝายว่าเสนีที่เป็นพาล

๑ ๑๒ คำ ๑ เชิด

© เมื่อนั้น
 ขึ้นมาจากท่า**ชลาลัย**

๑ ๒ คำ ๑ ไอ้ ชาทุม

ดูน่าปราณีระเหระหน
 ชัดสนด้วยคนเขามากมาย
 มารยาว่าไปตั้งใจหมาย
 จะลองดาบกรายเล่มนี้ดู
 ผิดไปไม่ได้อย่า**จู้จู้**
 จู้จู้จะพากันร่นวาย
 เวรมาทำเองง่ายง่าย
 จะทำผิดคิดร้ายก็ไม่ได้
 ว่าพลางทางลานางโฉมศรี
 บ้างข้าวของมีก็ให้ทาน
 ดูไปใจหายน่าสงสาร
 รุ่งงานไม่ไหวไม่ลาใคร

มเหสีโคกอยู่ป่าใหญ่
 ไม่รู้ที่จะไปแห่งใดเลย

QR CODE
 เรื่อง
 บทละครนอก เรื่อง
 สังข์ทอง ตอน
 กำเนิดพระสังข์ (๒)
 (หน้า ๑๘-๒๐)

© เดินพลางทางอุ้มลูกพลาง
 บุกป่าฝ่าไพรแม่ไม่เคย
 เป็นคนหรือจะได้มาเป็นเพื่อน
 ทั้งนี้เพราะอีจันทา
 ทั้งอีสาวศรีมันร่วมใจ
 ทั้งอ้ายเสนาจะฆ่าฟัน
 พระร่วมห้องของน้องยังอาลัย
 พ่อหลงกลมนตร์มันแน่แล้ว
 เสี่ยงเสื่อแรดช้างกางทราย
 เล็ดลอดกอดลูกเข้าโคก

๑ ๑๐ คำ ๑ ลูกพาทย์

© เดินมา
 แลเห็นบ้านป่าพนาลัย
 พบสองเฒ่าปลูกถั่วงา
 ฝายว่าสองราดูหน้ากัน
 ตานี้ดีร้ายจะไม่ตรง
 นัดแนะกันมาหรืออะไร
 น้อยหรือนั้นรูปร่างอย่าง**กีนนร**
 ฝายตาโกรธยายเอาไม้**รัน**
 คราวลูกคราวหลานก็ไม่ว่า
 มาแต่ตำบลไหนใด

๑ ๑๐ คำ ๑

เห็นทุกข์แม่บ้างพ่อสังข์เอ๋ย
 เพราะกรรมทราชมเขยเจ้าเกิดมา
 มีเหมือนไม่มีโอโรสา
 กับอ้ายโหรมันรู้กัน
 มันเร่งรัดให้แม่ผายผัน
 ัจฉกรรย์ใจแม่นี้แน่แล้ว
 เหตุไรไม่เกรงทูลกระหม่อมแก้ว
 เดินพลางนางแก้วก็โคก
 ใจหายอกสั่นขวัญหนี
 เทวีอุ้มสังข์ดำเนินไป

สุริยาร้อนแรงแสงไส
 โคมยงดีใจเข้าไปพลัน
 นางนั่งวันทาขมิ้มมัน
 ยายถามตานั่นทันใด
 มันคงภูคิตหาผิดไม่
 ตาเอาใจออกนอกกัน
 ยายค้อนตาผัวจนตัวลั่น
 มึงเห็นสำคัญด้วยอันใด
 มันบ้าอย่าถือแม่ข้าไหว
 บอกให้แจ้งใจยายตา

๐ นางเล่าแต่ต้นจนปลาย
จัดเหยาเรือนให้มิได้ช้า

ตายายพาไปยังเคหา
ด้วยความเมตตาปราณี

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ เจรจา

๐ เมื่อนั้น

อยู่ด้วยยายตาได้ห้าปี
ครั้นคำตักน้ำตำข้าว
เก็บผักเหี่ยวหักฟืนมา
อุ้มเอาลูกน้อยหอยสังข์
เลี้ยงไว้ว่าจะได้เป็นเพื่อนตัว
เนื้อเย็นเป็นคนนะลูกแก้ว
กำดัดจะ**ภิรมย์**ชมเชย
นางมิได้เอนองค์ลงนิทรา
วางลูกลงไว้ไปจัดแจง
เอาข้าวออกตากแล้วฝากยาย
เหี่ยวเก็บผักหญ้าเป็น**อาจิน**

โหมจันท์กัลยามารศรี
ยากแค้นแสนทวิทุกเวลา
ครั้นรุ่งเช้าเจ้าเข้าป่า
กัลยาค้าขายได้เลี้ยงตัว
สุดกำลังแม่แล้วพ่อทูนหัว
ทูนหัวไม่ช่วยแม่ด้วยเลย
ห้าหกขวบแล้วนะลูกเอ๋ย
ลูกเอ๋ยจะเบาทุเลาแรง
สุรียารุ่งรางสว่างแสง
ลากแพงออกวางที่กลางดิน
จับหาบ**ผันผาย**เข้า**ไพรสิทธิ์**
โหมจินซอนชนดันมา

ฯ ๑๒ คำ ฯ เพลง

ยานี้ มาจะกล่าวบทไป

สงสารนางจันท์กัลยา
เทพบุตร**จติ**มาบังเกิด
บุญญาธิการนั้นมากมาย
ถึงจะตกน้ำก็ไม่ไหล
จะได้**ผ่าน**บ้านเมืองเลื่องลือ
คู่สร้างกับนางรจนา
หนึ่งไว้จะยากลำบากนาน
จึงบันดาลให้เป็นไก่อปา
ชั้นก้องร้องตีกัน**มี**ไป

ฯ ๑๐ คำ ฯ ลูกพาทย

เทพไทสิงสู่อยู่**พฤษา**
เจ้ามาเหนื่อยยากลำบากกาย
กำเนิดผิดพันคนทั้งหลาย
จะล้าเลิก**เพริศพราย**เมื่อปลายมือ
ตกในกอง**กุนท์**ไม่สูญชื่อ
อิงออดินฟ้าบาดาล
มารดาจะสุข**เกษมศานต์**
กุมารช่อนตนจะ دلใจ
กินข้าวมารดาหาเข้าไม่
ค้อยเขี้ยวข้าวให้กระจายดิน

QR CODE เรื่อง
บทละครนอก เรื่อง
สังข์ทอง ตอน
กำเนิดพระสังข์ (๓)
(หน้า ๒๑-๒๔)

๑ เมื่อนั้น

พระแม่ไปป่าเป็นอาจิณ
จะใคร่ออกช่วยพระแม่เจ้า
เหนื่อยยากลำบากกายา
ไม่ว่าลูกน้อยเป็นหอยปู
พระคุณล้าบ**ภพไตร**
ไก่อปาพาฝูงมากินข้าว
คุ้มเขี้ย**เรียราย**ทั้ง**ดินดาน**
เยียมลอดสอดดูทั้งซ้ายขวา
ออกจากสังข์ปล้นทันใด

๑ ๑๐ คำ ๑ เพลงนี้

๑ กอบเก็บข้าวหูกที่ตกดิน

เหลียวดูผู้คนชนนี้
หุงข้าวหาปลาไว้ทำแม่
ช่วยขับไก่อปาประสาจน

๑ ๔ คำ ๑ เพลงนี้ เจริญ

๑ เมื่อนั้น

คิดถึงลูกน้อยหอยปู
เก็บได้พื้ผักเผือกมัน
ไล่หาบหาบเดินดำเนินมา

๑ ๔ คำ ๑ เพลง

พระสังข์ซ่อนอยู่ก็รู้สิ้น
ในจิตคิด**ถวิล**ทุกเวลา
ส่งสารผ่านเกล้าเป็นนกหนา
กลับมาจนค่าแล้ว**รำไร**
อุ้มชูชมชิตพิสมัย
จะออกให้เห็นตัวก็กลัวการ
ของพระแม่เจ้าอยู่จาวจาน
พระมารดามาเห็นจะ**รำไร**
จะเห็นใครไปมาก็หาไม่
ฉวยจับไม่ได้ไล่ตี

ผันผินลอบลับขยับหนี
จะหนีเข้าสังข์กำบังตน
ดูแลจัดแจงทุกแห่งหน
สาละวนเล่นพลางไม่ห่างดู*

พระมารดานึกในพระทัยอยู่
เดินไปลักครู่แล้วจู่มา
สารพันกินได้ที่ในป่า
ไม่เข้าครู่หนึ่งก็ถึงเรือน

๑ จึงเห็นลูกแก้วแววไว
มานั่งเล่นอยู่ประตู่เรือน
พระสังข์แลเห็นชนนี้
ประหวั่นพรันใจมิใช่น้อย
มารดรวางหาบตามติด
รีบรันคันตุกุมารา
หรือว่าผีเรือนเป็นเพื่อนร่อน
จึงสาบสูญกายหายไป
ข้าวปลาสุกสรรพเก็บปิด
โหมตรูมาดูข้าวพลาง
ไม่กินข้าวปลาอาหาร
คอยดูให้รู้แยบคาย
พินิจพิศดูแล้วทูนเกศ
จวนรุ่งพุ่งแสงพระสุริยา
ลงจากกระท่อมแล้วด้อมมอง
แอบช่องมองดูอยู่ช้านาน

๑ ๑๖ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น

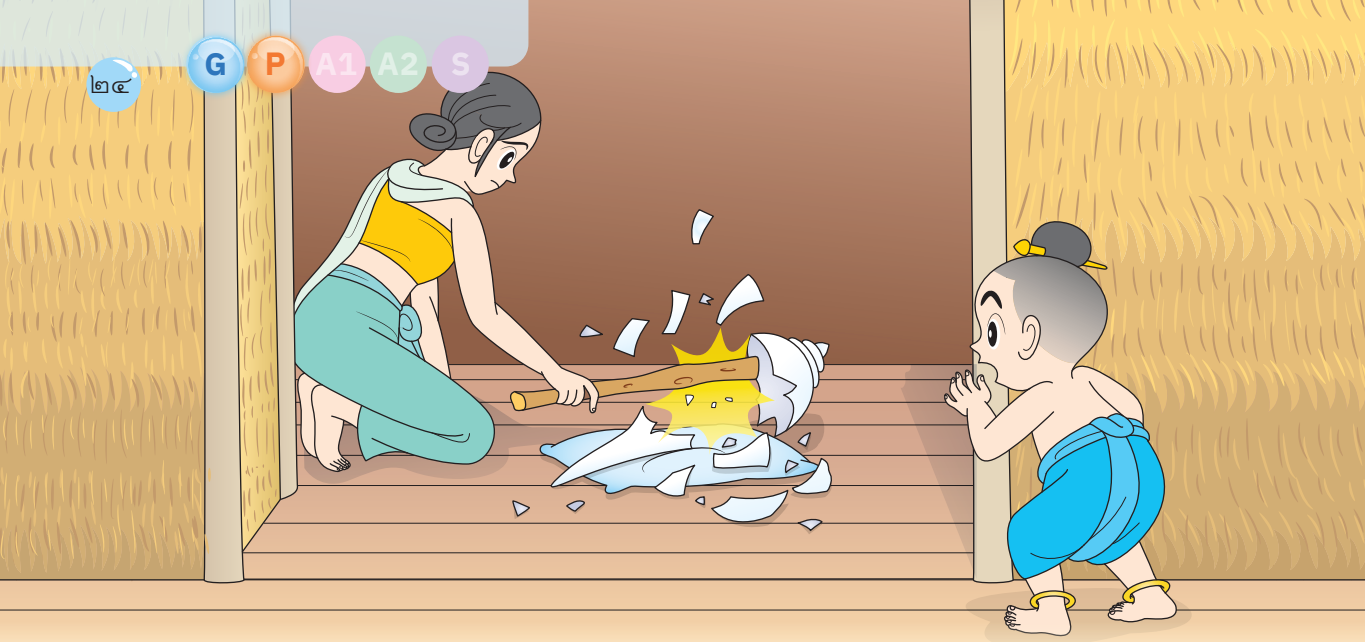
ไม่แจ้งว่าองค์พระมารดา
ส่งตงเียบผู้คนไม่พูดจา
นั่งที่**นอกชาน**สำราญกาย
มารดาซ่อนเร้นเห็นพร้อมมูล
ซ่อนอยู่ในสังข์กำบังตัว
อย่างเข้าในห้อง**ทับ**จับได้ไม้
พระสังข์ตกใจดังไฟลน

๑ ๘ คำ ๑ เชิดฉิ่ง โอ้

ลูกใครคนนี้ไม่มีเหมือน
พักตร์ดวงเดือนเลื่อนลอย
เล่นหนีตกใจเข้าในหอย
เศร้าย่อยคอยฟังพระมารดา
เห็นผิตเปิดห้องมองหา
กัลยาไม่เห็นประหลาดใจ
แกล้งหลอกหลอนเล่นเป็นไฉน
คิดวนเวียนในพระทัยนาง
เห็นผิตเร่งคิด**อางนาง**
แล้วนางมาถามตายาย
เยาวมลายรำพึงคะนึ่งหมาย
อุ้มเอาลูกชายไม่**สงกา**
น้ำเนตรหลังไหลทั้งซ้ายขวา
ทำเป็นไปหา**สาแหรก**คาน
ค่อยย่องแอบไม้ไม้ไกลบ้าน
นงคราญกลั่นไว้ไม่พูดจา

พระกุมารเยียมหอยแลหา
แฝงผาคอยอยู่ไม่รู้กาย
เล็ดลอดออกมาแล้วผันผาย
เก็บกวาดทรายเล่นไม่รู้ตัว
อุแม่เอ๋ยพ่อคุณทูนหัว
พ่อทูนหัวของแม่ประหลาดคน
ก็ต่อยสังข์ให้แหกแตกป่น
จะหนีเข้าหอยตนก็จวนใจ

๑ สวมสวดกอดบาทพระมารดา
แม่ต่อยสังข์แตกแหลกไป
เหมือนแม่ฆ่าลูกให้**ม้วยมรณ์**
พระแม่ต่อยสังข์ดังชีวิต

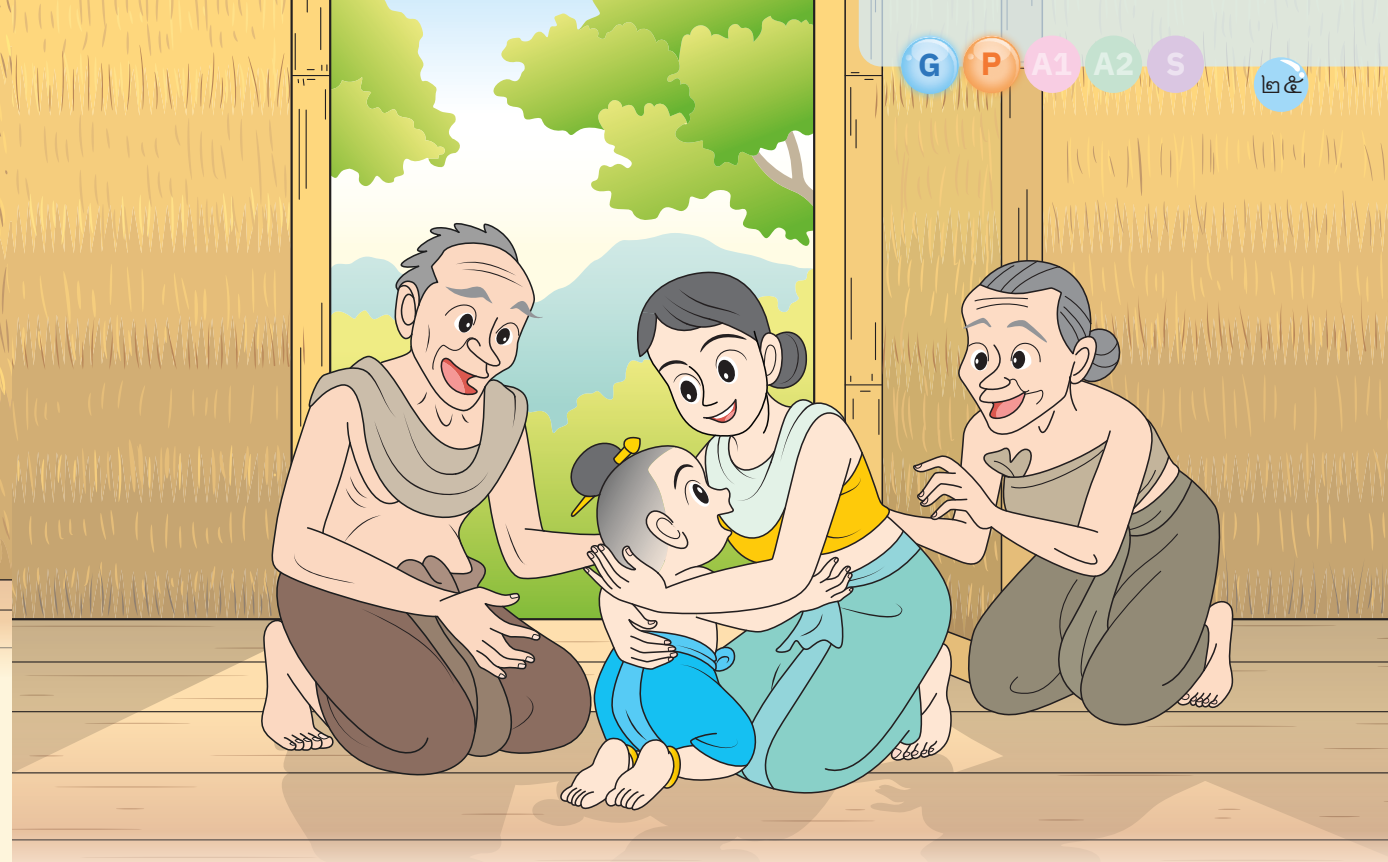
๑ ๔ คำ ๑

๑ ฟังเอ๋ยฟังลูกว่า
กอดจูบลูบเนตรเกศกรรม
สิ้นเคราะห์สิ้นกรรมทำมา
ตกทุกข์ได้ยากลำบากใจ
มันมาหุ้มห่อเอาพ่อไว้
บิตุรงค์หลงกลอีกคนพาล
ยากเย็นเห็นหน้ากันแม่ลูก
รักใคร่มันไยไม่จริง
ว่าพลางนางเรียกลายตา
ตั้งแต่เบื่องตันจนปลายไป

๑ ๑๐ คำ ๑

๑ ชบเกศพลางทางร้องให้
รำไรเสียดายไม่วายคิด
มารดรไม่รักแต่ลักนิด
จะชมชิตลูกนี้สักกี่วัน

๑ พระมารดาเสียวใจไหวหวั่น
ร่วมวันขวัญตาพ่อว่าไย
ลูกยาอย่าว่าแม่เสียวไส้
เพราะอ้ายหอยสังข์มัน**จังกาล**
ทำไมให้โหรามั่นว่าขาน
ไม่ช้าไม่นานจะคืนวัง
อย่าพันผูกโคศร้อยถึงหอยสังข์
หอยสังข์เช่นนี้มีถมไป
เล่าก็จจาแจ้งแกล้งไข
ทั้งสองสงสัยไม่เชื่อนาง

๑ บัดนั้น
พากันเข้าไปในทับนาง
ตะลึงซึ่งแข็งไปทั้งตัว
พ่อคุณเป็นบุญของยายตา
ฟังพบฟังเห็นเป็นเที่ยงแท้
บุญหนักศักดิ์ใหญ่กระไรเลย
ชั่วปู่ชั่วย่าชั่วตายาย
กอดจูบลูบไล่ทั้งยายตา

๑ ๘ คำ ๑

๑ ตายายให้คิดนางนาง
แลเห็นรูปร่างกุมารา
ทูนหัวน่ารักเป็นหนักหนา
เกิดมายังไม่ได้ยินเลย
ลูกของเจ้าแน่หรือแม่เอ๋ย
พ่อเอ๋ยรูปร่างช่างสร้างมา
ล้มตายไม่เห็นเป็นหนักหนา
สองราเกษมเปรมปรีดี

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๐, น. ๔๗-๕๔)

นางจันท์เทวีทูปหอยสังข์แตกเพื่อมิให้พระสังข์กลับเข้าไปอยู่ แต่พระสังข์
อยู่กับพระมารดาได้ไม่นาน เคราะห์กรรมก็ทำให้พลัดพรากจากกัน พระสังข์
ต้องประสบเรื่องราวต่าง ๆ มากมายกว่าจะได้พบพระมารดาอีกครั้ง และกลับมาอยู่
พร้อมหน้ากันที่สุดในที่สุด

เรียนรู้คำ นำไปใช้

กัณดาร (กัณ-ดาน)

กำดัด

กัณนร (กัณ-นอน)

กฤษณ์ (กฤษ)

เกษมศานต์ (กะ-เสม-सान)

คลาไคล (คลา-ไคล)

จันทาล (จัน-ทาน)

จตุ (จตุ-ติ หรือ จตุ-ติ)

จู่จู่

โจ่งเจง

ชลาลัย (ชะ-ลา-ไล)

ดินดาน

ถวิล (ทะ-หฺวิน)

ทับ

นงคราญ (นง-คราน)

นอกชาน

นาวา

ประหวั้น

ผันผาย

ลำบาก แห้งแล้ง

กำลังรุ่ม

อมมนุษย์ในนิยาย มี ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งเป็นครึ่งคน ครึ่งนก ท่อนบนเป็นคน ท่อนล่างเป็นนก อีกชนิดหนึ่งมีรูปร่างเหมือนคน เมื่อจะไปไหน มาไหนก็ใส่ปีกใส่หางบินไป ในเรื่องนี้เปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นว่า มีรูปร่างงดงาม อรชรอ่อนแอ้นไฟ

โปร่งอารมณ์ ชื่นชมยินดี

เดินไป เคลื่อนไป

มาจากคำว่า จันทาล หมายถึง ตำข้าว

เปลี่ยนสภาพจากกำเนิดหนึ่งไปเป็นอีกกำเนิดหนึ่ง (มักใช้แก่เทวดา)

วู่วาม หุนหันพลันแล่น

เอะอะเอ็ดอึงเป็นทำนองเกะกะเกร

แม่น้ำ

ดินที่จับตัวแข็งเป็นชั้น โดยมากเป็นประเภท ดินเหนียว เนื้อแน่นที่น้ำไหลผ่านไม่ได้ เกาะตัวแข็ง

อยู่ใต้ผิวดิน

คิดถึง

กระท่อม

นางงาม

พื้นเรือนที่ยื่นพ้นชายคาระเบียงออกมา

เรือ

รู้สึกหวนกลับ

กลับไป เดินไป

ผ่าน

พฤษภา (พฤษ-ภา)

เพริศพราย (เพริด-พฺราย)

ไพโรธินท์ (ไพธ-สิน)

ภพไตร (พพ-ไตร)

ภิรมย์ (พิ-รม)

ม้วยมรณ์ (ม้วย-มอน)

มี

เยาวมัลย์ (เยา-วะ-มาน)

รัน

รำไร

เรี่ยราย

สกล (สะ-กน)

สงกา

สาแทรก

างขนาง (าง-ชะ-หฺนาง)

าจิณ (า-จิน)

ครอบครอง เช่น ผ่านเมือง

ต้นไม้

งามระยับ

แนวป่า

ในทางวรรณคดี หมายถึง โลกทั้งสาม คือ สวรรค์ โลกมนุษย์ และเมืองบาดาล

ดีใจยิ่ง ยินดียิ่ง

ตาย

อีกทีก็ เสียงแซ่

หญิงสาวสวย

ดี

อ้อยอิ่ง

กระจายเกลื่อนไป

ทั้งหมด ทั้งสิ้น

ความสงสัย

เครื่องใส่ของสำหรับหิ้วหรือหาบ ปกติทำด้วยหวาย มี ๔ สาย ตอนบนทำเป็นหูสำหรับหิ้ว หรือ สอดไม้คาน ตอนล่างขัดกันเป็นสี่เหลี่ยมสำหรับ วางกระจาด

อายุ ขวดยเงิน

เป็นปกติ เสมอ ๆ

เพิ่มเติมเสริมความรู้

ละครนอกเป็นละครภาคกลาง มีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว และตลกขบขัน สมัยโบราณผู้แสดงเป็นชายล้วน เพิ่งมีผู้หญิงแสดงในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกการห้ามมิให้บุคคลทั่วไปมีละครหญิง ในตอนหลังผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ผู้ชายเกือบจะไม่มีเลย

เรื่องที่ละครนอกแสดงได้สนุกสนาน เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย บทที่สามัญชนแต่ง ได้แก่ เรื่อง แก้วหน้าม้า ลักษณะวงศ์ และจันทโครพ บทที่เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) ได้แก่ เรื่อง สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย ไชยเชษฐ์ คาวี มณีพิชัย และไกรทอง

(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, ม.ป.ป.)

การแสดงละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน นางมณฑาหลงกระท่อม

นักเรียนมาร่วมกันวิเคราะห์คุณค่าจากการอ่านวรรณคดีกันนะครับ

วรรณพินิจ ขวนคิด ขวนศึกษา

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ที่คัดมาให้ศึกษานี้มีความดีเด่นที่น่าสนใจหลายประการ เช่น

คุณค่าด้านเนื้อหา

๑. โครงเรื่อง (การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง)

ผู้แต่งใช้วิธีการเปิดเรื่องและดำเนินเรื่อง โดยเล่าเรื่องราวของนางจันท์เทวีและพระสังข์ที่ถูกขับไล่ออกจากเมืองหลังจากนางจันท์เทวีให้กำเนิดพระโอรสเป็นหอยสังข์ และคำทำนายของโหรที่นางจันทาเทวีได้ติดสินบนไว้โดยให้ทำนายว่า เป็นกาลกิณีต่อบ้านเมือง จึงทำให้นางจันท์เทวีถูกขับไล่ ดังคำประพันธ์ว่า

๐ ว่าพลงยกเอาลูกน้อย
ร้องทูลพระองค์ทรงสกล
ดูรูปจำร้างเสียยังแล้ว
จะไม่คืนคงอย่าสงกา

น้ำเนตรหยดย้อยดังฝอยฝน
น้องคนมีกรรมจะขอลา
พระแก้วจะไม่ได้เห็นหน้า
มิได้รองฝ่าพระบาทไป

เมื่อเหล่าเสนาได้รับคำสั่งให้นำตัวนางจันท์เทวีและพระสังข์ออกจากเมืองไปยังพื้นที่ห่างไกลจากผู้คน เหล่าเสนาได้พานางไปจนถึงท่าน้ำในป่าใหญ่ จากนั้นนางจันท์เทวีพาพระสังข์เดินทางไปด้วยไม่มีจุดหมายปลายทางจนไปพบกับบ้านป่าและสองตายายผู้ใจดี จึงได้จัดที่พักให้ด้วยความรักและเมตตา ดังคำประพันธ์ว่า

๐ เดินมา
แลเห็นบ้านป่าพนาลัย
พบสองเฒ่าปลูกถั่วงา
ฝ่ายว่าสองราดูหน้ากัน

สุริยาร้อนแรงแสงไส
โหมยงดีใจเข้าไปพลัน
นางนึ่งวันทาขมิ้นมัน
ยายถามตานั่นทันใด

และ

© นางเล่าแต่ต้นจนปลาย
จัดเหยาเรือนให้มีได้ซ้ำ

ตายายพาไปยังเคหา
ด้วยความเมตตาปรานี

นางจันท์เทวีอาศัยอยู่กับตายายเป็นเวลา ๕ ปี ตระกำลำบากและใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย จนวันหนึ่งนางจันท์เทวีไปเก็บผัก หน้าในป่าตามปกติ เหล่าเทวดาที่อาศัยอยู่ในต้นไม้ เห็นความลำบากและสงสารนางจันท์เทวีที่ต้องมาตกทุกข์ จึงดลบันดาลเป็นไก่อปา เพื่อให้พระสังข์ออกจากหอยสังข์มาช่วยพระมารดาของตน ดังที่ผู้แต่งได้บรรยายการกระทำของพระสังข์หลังจากมีฝูงไก่อปามาคุ้ยเขี่ยข้าวให้กระจัดกระจายว่า

เยียมลอดสอดดูทั้งซ้ายขวา
ออกจากสังข์พลันทันใด

© กอบเก็บข้าวหกที่ตกดิน
เหลียวดูผู้คนชนนี้

จะเห็นใครไปมาก็หาไม่
ฉวยจับไม่ได้ไล่ตี
ผ่นผินลอบลับขยับหนี
จะหนีเข้าสังข์กำบังตน

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ผู้แต่งได้ปิดเรื่อง ด้วยการที่นางจันท์เทวีหุบหอยสังข์ทิ้ง เพื่อไม่ให้พระสังข์กลับเข้าไปอยู่ และเรียกให้ตายายมาดู และได้ทราบความจริงทั้งหมด ดังคำประพันธ์ว่า

© บัดนั้น
พากันเข้าไปในทับนาง
ตะลึงขึงแข็งไปทั้งตัว
พ่อคุณเป็นบุญของยายตา
พึงพบพึงเห็นเป็นที่ยังแท้
บุญหนักศักดิ์ใหญ่กระไรเลย
ชั่วปู่ชั่วย่าชั่วตายาย
กอดจูบลูบไล้ทั้งยายตา

ตายายให้คิดอาวชนาง
แลเห็นรูปร่างกุมารา
ทูนหัวน่ารักเป็นหนักหนา
เกิดมายังไม่ได้ยินเลย
ลูกของเจ้าแ่นหรือแม่เอ๋ย
พ่อเอ๋ยรูปร่างช่างสร้างมา
ล้มตายไม่เห็นเป็นหนักหนา
สองราเกษมเปรมปรีดี

๒. ตัวละคร

๒.๑ นางจันท์เทวี เป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นความรักของแม่ที่มีต่อลูก ยอมเสียสละและทำทุกอย่างเพื่อลูก แม้ว่าลูกจะเกิดมาไม่ปกติเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ก็ตาม

๒.๒ พระสังข์ เป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดที่ต่อบุพการี เมื่อเห็นแม่เหน็ดเหนื่อย จึงออกมาช่วยแม่ทำงานบ้าน

๓. แนวคิด

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ มีแนวคิดสำคัญของเรื่องคือความรักที่ยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูก ไม่ว่าลูกจะเกิดมาเช่นไรก็รักและไม่คิดจะทอดทิ้งลูก เช่นในวรรค

ไม่ว่าลูกน้อยเป็นหอยบุ
พระคุณล้าลบภาพไตร

อุ้มชูชมชิตพิสมัย
จะออกให้เห็นตัวก็กลัวการ

แนวคิดที่ได้รับจากเรื่องนี้ สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ โดยการมีความกตัญญูทวดที่ต่อพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณ เพราะท่านคือบุคคลที่รักและหวังดีต่อเรามากที่สุด

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

๑. การเลือกใช้ถ้อยคำ

๑.๑ การเลือกใช้ถ้อยคำทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหว

ผู้แต่งใช้คำทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวได้อย่างชัดเจน เช่น ตอนที่พระสังข์ออกมาเล่นโดยไม่รู้ว่าพระมารดาของตนแอบมองอยู่ และตอนที่นางจันท์เทวีหุบไม้มาตีหอยสังข์จนแตก ดังคำประพันธ์ว่า

© เมื่อนั้น
ไม่แจ้งว่าองค์พระมารดา
สังัดเงียบผู้คนไม่พุดจา
นั่งที่นอกชานสำราญกาย

พระกุมารเยียมหอยแลหา
แฝงฝาคอยอยู่ไม่รู้กาย
เล็ดลอดออกมาแล้วผ่นผาย
เก็บกรวดทรายเล่นไม่รู้ตัว

และ

อย่างเข้าในห้องทับจับได้ไม้
พระสังข์ตกใจดังไฟลน

ก็ต่อยสังข์ให้แหลกแตกป่น
จะหนีเข้าหอยตนก็จมนใจ

๑.๒ การเลือกใช้ถ้อยคำให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ

ผู้แต่งมีการใช้ถ้อยคำทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจ เช่น ตอนที่พระมารดา ทูบหอยสังข์ ทำให้พระสังข์เสียใจและตัดพ้อ ดังคำประพันธ์ว่า

เหมือนแม่ฆ่าลูกให้ม้วยมรณ์
พระแม่ต่อยสังข์ดังชีวิต

มารดรไม่รักแต่ลักนิต
จะชมชิดลูกนี้สักกี่วัน

๒. การใช้ความเปรียบ

บทละครนอกเรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ผู้แต่งมีการใช้ถ้อยคำที่เป็น ความเปรียบทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่นในวรรค “น้ำเนตรหยดย้อย **ดั่ง** ฝอยฝน” เป็นการเปรียบเทียบน้ำตาที่ไหลเหมือนกับฝนที่ตก หรือในวรรค “พระสังข์ตกใจ **ดั่ง** ไฟลอน” เป็นการเปรียบเทียบอาการที่พระสังข์สะดุ้งตกใจเหมือนถูกไฟลน

๓. การเล่นเสียงสัมผัส

๓.๑ การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ เช่น โฉม **จิน** **ซอน** **ชน** ดันมา

๓.๒ การเล่นเสียงสัมผัสสระ เช่น ตัด **เมียบ** **เสียด** **ไต้** **ไม** ดูหน้า

คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผู้แต่งบรรยายวิถีชีวิตที่ปรากฏในเรื่องได้ดี เป็นการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เช่น ตอนที่นางจันท์เทวีหาเลี้ยงตนด้วยการค้าขาย ดังคำประพันธ์ว่า

ครั้นค้าตักน้ำตำข้าว
เก็บผักเหี่ยวหักพินมา

ครั้นรุ่งเช้าเจ้าเข้าป่า
กัลยาค้าขายได้เลี้ยงตัว

บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ แสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ไม่ว่าลูกจะเกิดมาเป็นเช่นไรก็ยอมเป็นที่รักดังดวงใจของแม่เสมอ นอกจากนี้ยังแสดงถึงความกตัญญูกตเวทีของพระสังข์ที่รู้จักช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของแม่เท่าที่เด็กจะทำได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ลูกทุกคนควรประพฤติปฏิบัติตาม

ศึกษาวรรณคดีกันแล้ว เพื่อน ๆ มาร่วมกันทำ
กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกันเถอะ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มาช่วยกันคิด มาช่วยกันหา

- ★ นักเรียนหาคำยากในบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์เพิ่มเติม เรียงลำดับคำตามพจนานุกรม ค้นหาความหมายของคำและบันทึกรวบรวมไว้ จัดทำเป็นสมุดบันทึกคำศัพท์น่ารู้ แล้วแลกเปลี่ยนกันตรวจสอบความถูกต้อง
- ★ นักเรียนช่วยกันค้นหาคำที่มีความหมายว่า ผู้หญิง หญิงงาม ซึ่งในบทละครตอนนี้ใช้เมื่อกล่าวถึงนางจันท์เทวี และร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง

อ่านให้คล่อง ต้องฝึกฝน

- ★ นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓-๔ คน ผลัดกันอ่านออกเสียงบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ โดยคำหนึ่งถึงสิ่งต่อไปนี้
- ★ อ่านออกเสียงคำให้ชัดเจนและถูกต้องตามอักขรวิธี
- ★ อ่านแบ่งจังหวะให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของบทร้อยกรอง
- ★ อ่านทำนองเสนาะให้มีเสียงสูงต่ำ หนักเบา ยาวสั้นให้ชัดเจน

สนทนาซักถาม ใจความตามเรื่อง

- ★ นักเรียนร่วมกันตอบคำถามจากการศึกษาบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ดังนี้
- ★ บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ที่นักเรียนอ่านเป็นบทพระราชนิพนธ์ของใคร
- ★ สังข์ทองเป็นละครที่เล่นกันมาตั้งแต่สมัยใด
- ★ ท้าวศุภพิมลทรงพระสุบินว่าอย่างไร
- ★ นางจันทาเทวีใช้อุปายใดเพื่อกำจัดนางจันท์เทวี
- ★ การที่โหรรับสินบนจากนางจันทาเทวีแสดงว่าโหรขาดคุณธรรมใด
- ★ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนคิดว่าท้าวศุภพิมลเป็นคนอย่างไร
- ★ นางจันท์เทวีพาพระสังข์ไปอาศัยอยู่กับใคร
- ★ รุกขเทวดาช่วยเหลือนางจันท์เทวีโดยวิธีใด
- ★ พระสังข์ช่วยเหลืองานของพระมารดาอย่างไร
- ★ นางจันท์เทวีทำอะไรเมื่อทราบความจริงเรื่องพระสังข์

อภิปรายวิเคราะห์เจตนา ค้นหาเหตุผล

- นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
 - ★ นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องคำทำนายต่าง ๆ อย่างไร
 - ★ ถ้านักเรียนเป็นท้าวศุภมงคล นักเรียนจะเชื่อคำทำนายของโหรหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - ★ ท้าวศุภมงคลทำถูกหรือไม่ที่ขับไล่พระมเหสีและพระโอรสออกจากวัง เพราะเหตุใด ถ้าทำไม่ถูก ควรทำอย่างไร
 - ★ นักเรียนจะช่วยแบ่งเบาภาระงานของพ่อแม่ได้อย่างไรบ้าง
 - ★ นางจันทิห์ควรทำลายหอยสังข์หรือไม่ เพราะเหตุใด

พัฒนางานเขียน เรียนรู้หลากหลาย

- นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนแผนภาพโครงเรื่อง บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ โดยคำนึงถึงรายละเอียด ดังนี้
 - ★ ตัวละครสำคัญมีใครบ้าง
 - ★ เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน
 - ★ เหตุการณ์สำคัญของเรื่องคืออะไร
 - ★ การดำเนินเรื่องเป็นอย่างไร
 - ★ เรื่องจบลงอย่างไร
 - ★ เรื่องนี้ให้ข้อคิดใดบ้าง
 แล้วนักเรียนผลัดกันนำเสนอแผนภาพโครงเรื่อง นักเรียนและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นผลงานของแต่ละกลุ่ม
 - นักเรียนเขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด หรือประเด็นอื่น ๆ ตามความสนใจเมื่อได้อ่านบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ แล้วผลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน
- ประเด็นที่กำหนด**
- ★ ความกตัญญูเป็นคุณสมบัติของคนดี
 - ★ หน้าที่ที่ควรกระทำ

สนุกหรรษา ลีลาสมมุติ

- นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกเหตุการณ์ที่ชอบมากที่สุดจากบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ แล้วนำมาแสดงบทบาทสมมุติตามเนื้อเรื่อง โดยใช้เวลากลุ่มละไม่เกิน ๕ นาที หรือตามความเหมาะสม
- นักเรียนช่วยกันให้ข้อเสนอแนะการแสดงของกลุ่มอื่น ๆ โดยพิจารณาจากเนื้อเรื่อง บทสนทนา และลีลาในการแสดงของตัวละคร

สิ่งควรทำ ช่วยย้าเรื่องราว

- นักเรียนเลือกตัวละครที่ประทับใจมากที่สุดจากบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ แล้วนำมาวาดภาพระบายสีให้สวยงาม พร้อมบอกลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น และเหตุผลที่ชอบ จากนั้นผลัดกันนำเสนอผลงาน
- นักเรียนเลือกคำประพันธ์จากบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ จำนวน ๓-๔ บท นำมาฝึกคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และครึ่งบรรทัด และผลัดกันนำเสนอผลงาน ให้เพื่อนร่วมกันแสดงความคิดเห็น
- นักเรียนท่องจำคำประพันธ์บทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ที่ได้คัดลายมือเป็นทำนองเสนาะ แล้วผลัดกันท่องให้เพื่อนฟัง และร่วมกันประเมินการท่องคำประพันธ์ของแต่ละคน

ตารางประเมินการท่องคำประพันธ์

รายการการประเมิน	คะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน				
	๕ คะแนน ดีเยี่ยม	๔ คะแนน ดีมาก	๓ คะแนน ดี	๒ คะแนน พอใช้	๑ คะแนน ควรปรับปรุง
๑. ออกเสียงตรงตามอักขรวิธีในภาษาไทย ได้ถูกต้อง ชัดเจน เช่น ออกเสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ คำควบกล้ำ					
๒. นำเสียงชัดเจนเป็นธรรมชาติ ให้อารมณ์ความรู้สึกสอดคล้องกับเนื้อหา					
๓. ลีลาการอ่านสม่ำเสมอ แบ่งวรรคตอน ถูกต้อง					
๔. บุคลิกภาพมีความมั่นใจ					
รวมคะแนนที่ได้	คะแนน				

- นักเรียนแบ่งกลุ่มอ่านบทละครนอก เรื่อง สังข์ทองตอนอื่น ๆ จากห้องสมุด หรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำมาเล่าให้เพื่อนฟัง

วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม นำขึ้นชมลองค้นหา

★ นักเรียนแบ่งกลุ่ม ร่วมกันศึกษาความรู้เพิ่มเติมที่ปรากฏในบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ ตามหัวข้อต่อไปนี้

★ วิธีชีวิตกับการดำรงชีวิต

★ ความรักของแม่

แล้วพลัดกันนำเสนอ นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลจากการทำกิจกรรม

พิจารณาสำนึก ข้อคิดที่ได้

★ นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มเขียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ พร้อมยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน แล้วพลัดกันนำเสนอ

พินิจคุณค่า นำมาประยุกต์ใช้

★ นักเรียนศึกษาลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง แล้วร่วมกันอภิปรายว่า ลักษณะนิสัยที่ดีของตัวละครใดที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตได้ เพราะเหตุใด

★ นักเรียนแบ่งกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่าของวรรณคดี ด้านเนื้อหา ด้านวรรณศิลป์ ด้านสังคมและวัฒนธรรมของบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์

ชวนอ่านหนังสือน่ารู้

สังข์ทอง (ฉบับการ์ตูน) เขียนโดยชลลดา ชะบางบอน นำเสนอเนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยในรูปแบบการ์ตูนที่สนุกสนาน มีภาพประกอบสวยงาม เรื่องราวสะท้อนให้เห็นผลของการทำความดีและความชั่ว โดยมีตัวละครหลัก คือ พระสังข์ที่ต้องผจญวิบากกรรมตั้งแต่เยาว์วัยจนเติบโตใหญ่ แต่เขาก็สามารถผ่านเรื่องราวต่าง ๆ มาได้ เป็นหนังสืออีกเล่มที่น่านำมาอ่าน

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

กระเช้าสีดา

พระสารประเสริฐ (ตรี นาเคประทีป)

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- อ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (ท ๑.๑ ป. ๕/๗)
- สรุปเรื่องจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่อ่าน (ท ๕.๑ ป. ๕/๑)
- ระบุความรู้และข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง (ท ๕.๑ ป. ๕/๒)
- อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม (ท ๕.๑ ป. ๕/๓)

ตัวชี้วัดปลายทาง

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง (ท ๑.๑ ป. ๕/๑)
- วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต (ท ๑.๑ ป. ๕/๕)

อ่านเข้าใจ ได้ข้อคิด

ก่อนเรียนรู้วรรณคดี เพื่อน ๆ มาอ่านบทนำเรื่องกันค่ะ

บทนำเรื่อง

กระเช้าสีดา เป็นนิทานเรื่องหนึ่งในหนังสือ รวมนิทานของพระสารประเสริฐ (ตรี นาเคประทีป) ซึ่งแปลและเรียบเรียงขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๕ ผู้ประพันธ์ไม่ได้ระบุไว้ว่าแปลมาจากเรื่องอะไร เนื้อเรื่องมีลักษณะเป็นร้อยแก้ว กล่าวถึงรูปร่างลักษณะนิสัย ความเป็นอยู่ของพวกฤต คือ พรายน้ำและพรายไม้ ตามความเชื่อของคนไทยโบราณ รวมทั้งตำนานการเกิดต้นกระเช้าสีดา นอกจากนั้นยังแทรกข้อคิดในการเป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรมว่าย่อมเป็นที่รักและสรรเสริญของบุคคลทั่วไป

พระสารประเสริฐ เป็นบุตรของหลวงพิพิธวิรัชการ (เทียน นาเคประทีป) และนางสวน เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ มีนามเดิมว่า ตรี นาเคประทีป

พระสารประเสริฐเป็นผู้เชี่ยวชาญทางอักษรศาสตร์ ทั้งภาษาไทย บาลี และสันสกฤต นอกจากรับราชการแล้วท่านยังเคยเป็นอาจารย์วิชาภาษาบาลี และภาษาสันสกฤตในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นกรรมการชำระปทานุกรมแห่งราชบัณฑิตยสถาน